Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 27 października 2016 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Artykuły 18 i 45 TFUE — Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących — Rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 — Artykuły 3 i 94 — Rozporządzenie (WE) nr 859/2003 — Artykuł 2 ust. 1 i 2 — Ubezpieczenie emerytalne oraz ubezpieczenie na wypadek śmierci — Byli marynarze będący obywatelami państwa trzeciego, które w 1995 r. przystąpiło do Unii Europejskiej — Wyłączenie prawa do świadczeń emerytalnych

W sprawie C-465/14

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Centrale Raad van Beroep (sąd apelacyjny w sprawach z zakresu zabezpieczenia społecznego i służby cywilnej, Niderlandy) postanowieniem z dnia 6 października 2014 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 9 października 2014 r., w postępowaniu:

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

przeciwko

F. Wielandowi,

H. Rothwanglowi,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, wiceprezes Trybunału, pełniący obowiązki prezesa pierwszej izby, M. Berger (sprawozdawca), A. Borg Barthet, S. Rodin i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: E. Sharpston,

sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 16 września 2015 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank przez H. van der Mosta, A. van der Weerda i T. Theele, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu hiszpańskiego przez M. Garcíę-Valdecasas Dorrego, działającą w charakterze pełnomocnika,

* Język postępowania: niderlandzki.

— w imieniu rządu niderlandzkiego przez M. Noort, M. Bulterman i H. Stergiou, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez D. Martina i G. Wilsa, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 4 lutego 2016 r.

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 18 oraz art. 45 ust. 2 TFUE, art. 3 i 94 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, w wersji zmienionej i uaktualnionej rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r. (Dz.U. 1997, L 28, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 3, s. 3), ze zmianami wprowadzonymi rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 647/2005 z dnia 13 kwietnia 2005 r. (Dz.U. 2005, L 117, s. 1) (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1408/71”), a także art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 859/2003 z dnia 14 maja 2003 r. rozszerzającego przepisy rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 i rozporządzenia (EWG) nr 574/72 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi przepisami wyłącznie ze względu na ich obywatelstwo (Dz.U. 2003, L 124, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 4, s. 317).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach dwóch niezależnych sporów między Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank (zarządem zakładu ubezpieczeń społecznych, zwanym dalej „SVB”) a F. Wielandem i H. Rothwanglem, dotyczących decyzji SVB o odmowie przyznania im emerytury.

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 1408/71

3 Motyw pierwszy rozporządzenia nr 1408/71 głosi:

„[…] przepisy w celu koordynacji ustawodawstw krajowych dotyczących zabezpieczenia społecznego wpisują się w ramy swobodnego przepływu pracowników będących obywatelami państw członkowskich i powinny przyczynić się do polepszenia ich poziomu życia i warunków zatrudnienia”.

4 Artykuł 1 tego rozporządzenia brzmi następująco:

„Do celów niniejszego rozporządzenia:

a) określenia »pracownik najemny« […] oznaczają […] każdą osobę:
   (i) [która jest ubezpieczona] w ramach ubezpieczenia obowiązkowego lub fakultatywnego kontynuowanego w odniesieniu do jednego lub więcej ryzyk w ramach działów systemu zabezpieczenia społecznego dla pracowników najemnych lub osób prowadzących działalność na własny rachunek […]

[…]

j) określenie »ustawodawstwo« oznacza w odniesieniu do każdego państwa członkowskiego ustawy, rozporządzenia i inne przepisy oraz wszelkie obowiązujące lub przyszłe środki wykonawcze, odnoszące się do działów i systemów zabezpieczenia społecznego określonych w art. 4 ust. 1 i 2 […]

[…]

r) określenie »okresy ubezpieczenia« oznacza okresy składkowe lub okresy zatrudnienia albo prowadzenia działalności na własny rachunek, jak je określa lub uznaje za okresy ubezpieczenia ustawodawstwo, w ramach którego zostały ukończone lub uznane za ukończone, jak również wszelkie okresy zrównane, o ile są uznane przez dane ustawodawstwo za równorzędne z okresami ubezpieczenia okresy spełnione [ukończone] w ramach specjalnego systemu dla urzędników służby cywilnej traktuje się również jako okresy ubezpieczenia;

[…]

sa) określenie »okresy zamieszkania« oznacza okresy określone lub uznane za takie przez ustawodawstwo, w ramach którego zostały ukończone lub uznane za ukończone;

[…]”.

5 Artykuł 2 omawianego rozporządzenia, zatytułowany „Zakres podmiotowy”, stanowi w ust. 1:

„Niniejsze rozporządzenie stosuje się do pracowników najemnych lub do osób prowadzących działalność na własny rachunek, lub do studentów, którzy podlegają lub podlegali ustawodawstwu jednego lub kilku państw członkowskich i są obywatelami jednego z państw członkowskich lub są bezpaństwowcami lub uchodźcami, zamieszkałymi na terytorium jednego z państw członkowskich, jak i do członków ich rodzin i do osób pozostałych przy życiu [po ich śmierci]”.

6 Artykuł 3 rzeczonego rozporządzenia, zatytułowany „Zasada równego traktowania”, głosi w ust. 1:

„Osoby, do których stosują się przepisy niniejszego rozporządzenia, podlegają obowiązkom i korzystają z praw wynikających z ustawodawstwa każdego państwa członkowskiego na tych samych warunkach co obywatele tego państwa, z zastrzeżeniem przepisów szczególnych zawartych w niniejszym rozporządzeniu”.

7 Zgodnie z art. 4 rozporządzenia nr 1408/71, zatytułowanym „Zakres przedmiotowy”:

„1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do wszystkich ustawodawstw odnoszących się do działów zabezpieczenia społecznego, które dotyczą:

[…]

b) świadczeń z tytułu inwalidztwa, łącznie ze świadczeniami służącymi zachowaniu albo zwiększeniu zdolności do zarobkowania;

c) emerytur;

[…]”.

8 Artykuł 13 owego rozporządzenia, zatytułowany „Zasady ogólne”, stanowi w ust. 2:

„Z zastrzeżeniem przepisów art. 14–17:

[…]

c) osoba zatrudniona na statku pływającym pod banderą państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu tego państwa;

[…]”.

9 Artykuł 44 rzeczonego rozporządzenia, zatytułowany „Przepisy ogólne dotyczące przyznawania świadczeń dla pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek, którzy podlegali ustawodawstwu dwóch lub kilku państw członkowskich”, stanowi w ust. 1:

„Prawa do świadczeń pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek, którzy podlegali ustawodawstwu dwóch lub kilku państw członkowskich, oraz osób pozostałych przy życiu po ich śmierci są ustalane zgodnie z przepisami niniejszego rozdziału”.

10 Zgodnie z art. 45 rozporządzenia nr 1408/71 właściwa instytucja państwa członkowskiego osoby ubiegającej się o emeryturę uwzględnia okresy ubezpieczenia lub zamieszkania ukończone zgodnie z ustawodawstwem innego państwa członkowskiego. W przypadkach gdy właściwa instytucja zobowiązana jest do ustalenia wysokości świadczenia na podstawie skumulowanych okresów ubezpieczenia lub zamieszkania zgodnie z zasadami określonymi w art. 45, świadczenia emerytalne przyznaje się w wysokości obliczonej zgodnie z art. 46 ust. 2 tego rozporządzenia.

11 Artykuł 94 tego rozporządzenia, zatytułowany „Przepisy przejściowe odnoszące się do pracowników najemnych”, stanowi w ust. 1 i 2:

„1. Niniejsze rozporządzenie nie daje podstawy do nabycia jakichkolwiek praw za okres poprzedzający dzień 1 października 1972 r. lub datę jego stosowania na terytorium danego państwa członkowskiego lub na części terytorium tego państwa.

2. Każdy okres ubezpieczenia oraz, w odpowiednim przypadku, każdy okres zatrudnienia lub zamieszkania, ukończony zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego przed dniem 1 października 1972 r. lub przed datą stosowania niniejszego rozporządzenia na terytorium tego państwa członkowskiego lub na części terytorium tego państwa, jest uwzględniany dla celów ustalenia praw nabytych na podstawie przepisów niniejszego rozporządzenia”.

Rozporządzenie nr 859/2003

12 Artykuł 1 rozporządzenia nr 859/2003 stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów załącznika do niniejszego rozporządzenia przepisy rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 i rozporządzenia (EWG) nr 574/72 stosuje się do obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi przepisami wyłącznie ze względu na ich obywatelstwo, jak również do członków ich rodzin i osób pozostałych przy życiu po ich śmierci, pod warunkiem że zamieszkują oni legalnie na terytorium państwa członkowskiego i znajdują się w sytuacji, która dotyczy więcej niż jednego państwa członkowskiego”.

13 Zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 859/2003:

„1. Niniejsze rozporządzenie nie ustanawia żadnych praw w odniesieniu do okresu przed dniem 1 czerwca 2003 r.

2. W odniesieniu do określenia praw nabytych zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia uwzględnia się każdy okres ubezpieczenia oraz, w odpowiednim przypadku, okres zatrudnienia, prowadzenia działalności na własny rachunek lub zamieszkania spełniony na podstawie ustawodawstwa państwa członkowskiego przed dniem 1 czerwca 2003 r.”.

Prawo niderlandzkie

14 Artykuł 2 Algemene Ouderdomswet (ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, Stb. 1956, nr 281, zwanej dalej „AOW”), w wersji obowiązującej w chwili zaistnienia okoliczności faktycznych rozpatrywanych w postępowaniu głównym, przewiduje:

„Rezydentem w rozumieniu niniejszej ustawy jest osoba mająca miejsce zamieszkania w Niderlandach”.

15 Artykuł 3 AOW, w brzmieniu obowiązującym do chwili wejścia w życie ustawy z dnia 30 lipca 1965 r. (Stb. 347, nr 882), stanowił:

„1. Miejsce zamieszkiwania danej osoby określa się w zależności od okoliczności danego przypadku.

[…]

3. Do celów stosowania ust. 1 statki morskie i powietrzne mające swój port macierzysty na terytorium królestwa są traktowane w odniesieniu do ich załogi jako część królestwa”.

16 Artykuł 3 AOW, w wersji ustalonej ustawą z dnia 30 lipca 1965 r., brzmi następująco:

„1. Miejsce zamieszkiwania danej osoby określa się według okoliczności danego przypadku.

2. Do celów stosowania ust. 1 statki morskie i powietrzne mające swój port macierzysty na terytorium królestwa są traktowane w odniesieniu do ich załogi jako część królestwa.

[…]”.

17 Artykuł 6 AOW, w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 25 maja 1962 r. (Stb. 1962, s. 205), obowiązujący z mocą wsteczną od dnia 1 października 1959 r., stanowił:

„1. Ubezpieczonym w rozumieniu niniejszej ustawy jest osoba, która ukończyła 15 lat, ale nie przekroczyła 65 lat, jeżeli:

a) jest rezydentem;

[…].

4. Przepisy wykonawcze mogą wprowadzać odstępstwa od przepisów ustępu 1 w odniesieniu do:

a) cudzoziemców;

b) osób objętych podobnym systemem poza Królestwem;

c) osób, które zamieszkują lub pracują w kraju wyłącznie tymczasowo;

d) małżonków lub innych członków gospodarstwa domowego […] osób, o których mowa w lit. b) i c) niniejszego ustępu;

e) małżonków obywateli, [którzy nie są ubezpieczeni na podstawie niniejszej ustawy] zgodnie z umową obowiązującą lub systemem zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie w stosunkach między Niderlandami a innymi państwami".

18 Artykuł 6 AOW, w wersji ustalonej ustawą z dnia 30 lipca 1965 r., brzmi następująco:

„1. Ubezpieczonym w rozumieniu niniejszej ustawy jest osoba, która ukończyła 15 lat, ale nie przekroczyła 65 lat, jeżeli:

a) jest rezydentem;

[…]

3. Przepisy wykonawcze mogą wprowadzać odstępstwa od przepisów ustępu 1 w odniesieniu do:

a) cudzoziemców;

b) osób objętych podobnym systemem innej części Królestwa, innego państwa lub innej organizacji międzynarodowej;

c) osób, które zamieszkują lub pracują w kraju wyłącznie tymczasowo;

d) małżonków lub innych członków gospodarstwa domowego […] osób, o których mowa w lit. b) i c) niniejszego ustępu;

e) małżonków obywateli, którzy nie są ubezpieczeni na podstawie niniejszej ustawy zgodnie z umową obowiązującą lub systemem zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie w stosunkach między Niderlandami a innymi państwami".

19 Zgodnie z art. 7 AOW, w brzmieniu mającym zastosowanie w okolicznościach rozpatrywanych w postępowaniu głównym:

„Prawo do emerytury na podstawie niniejszej ustawy przysługuje osobom, które:

a) ukończyły 65 lat oraz

b) zgodnie z niniejszą ustawą były ubezpieczone w okresie od ukończenia 15 lat i do ukończenia 65 lat".

20 Na podstawie art. 6 AOW kolejno wydano szereg przepisów wykonawczych, w tym, odnośnie do okresów rozpatrywanych w postępowaniu głównym, Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen (rozporządzenie w sprawie rozszerzenia i ograniczenia kręgu podmiotów objętych ubezpieczeniem społecznym), z dnia 10 lipca 1959 r. (Stb. 1959, nr 230, zwane dalej „rozporządzeniem królewskim 230") oraz Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen (rozporządzenie w sprawie rozszerzenia i ograniczenia kręgu podmiotów objętych ubezpieczeniem społecznym) z dnia 1 stycznia 1963 r. (Stb. 1963, nr 24, zwane dalej „rozporządzeniem królewskim 24").

21 Artykuł 2 zdanie pierwsze lit. k) rozporządzenia królewskiego 230 oraz art. 2 zdanie pierwsze lit. k) rozporządzenia królewskiego 24 są sformułowane w identyczny sposób i stanowią:

„[…] w drodze odstępstwa od art. 6 ust. 1 [AOW], art. 7 ustawy o powszechnym ubezpieczeniu wdów i sierot oraz art. 6 powszechnej ustawy o świadczeniach rodzinnych, nie jest ubezpieczony:

[…]

k) cudzoziemiec wchodzący w skład załogi statku mającego swój port macierzysty na terytorium Królestwa, który zamieszkuje na jego pokładzie”.

22 Artykuł 2 lit. k) rozporządzenia królewskiego 24 został, w następstwie zmiany tego aktu rozporządzeniem z dnia 11 sierpnia 1965 r. (Stb. 373) przekształcony w art. 2 lit. m).

23 Zgodnie z art. 16 ust. 1 AOW, w brzmieniu obowiązującym w okresie rozpatrywanym w postępowaniu głównym, prawo do emerytury przysługuje od pierwszego dnia miesiąca, w którym dana osoba spełni kryteria jego nabycia.

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

24 F. Wieland urodził się w Austrii w dniu 20 marca 1943 r. i posiadał wówczas obywatelstwo austriackie. W okresie od 11 października 1962 r. do 7 marca 1966 r. pracował na pokładzie statków należących do Holland-Amerika Lijn (zwanej dalej „HAL”), spółki prawa niderlandzkiego obsługującej połączenie morskie między Niderlandami a Stanami Zjednoczonymi Ameryki.

25 W 1966 r. F. Wieland osiedlił się w Stanach Zjednoczonych, gdzie w dniu 29 sierpnia 1969 r. otrzymał obywatelstwo amerykańskie, jednocześnie tracąc obywatelstwo austriackie.

26 W kwietniu 2008 r. F. Wieland złożył do SVB wniosek o przyznanie mu emerytury z chwilą ukończenia przez niego 65 lat.

27 Decyzją z dnia 15 kwietnia 2008 r. SVB oddaliło jego wniosek na tej podstawie, że w okresie między 15. a 65. rokiem życia F. Wieland nie był ubezpieczony na podstawie AOW. W dniu 3 października 2008 r. zainteresowany poinformował SVB, że od tej daty jego miejsce zamieszkania znajduje się w Austrii.

28 H. Rothwangl urodził się w dniu 7 grudnia 1943 r. i posiada obywatelstwo austriackie. W okresie od 6 listopada 1962 r. do 23 kwietnia 1963 r. pracował na pokładzie statków należących do HAL.

29 W dniu 12 stycznia 2009 r., H. Rothwangl złożył do SVB wniosek o emeryturę. W dniu złożenia tego wniosku mieszkał w Austrii, czyli państwie, w którym, według danych SVB, był zgodnie z prawem objęty ubezpieczeniem emerytalnym przez pełne 496 miesięcy, czyli w okresie od kwietnia 1958 r. do lipca 1998 r.

30 Od dnia 1 marca 1998 r. H. Rothwangl pobierał austriackie świadczenie z tytułu niezdolności do pracy (*Erwerbsunfähigkeitspension*), zaś od dnia 1 września 1998 r. szwajcarską rentę inwalidzką. Ponadto w okresie od 29 listopada 1998 r. do 1 grudnia 2008 r. pobierał świadczenia na podstawie Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (ustawy o ubezpieczeniu na wypadek niezdolności do pracy) w wysokości 1,08 EUR brutto za dzień.

31 Decyzją z dnia 26 maja 2009 r. SVB oddaliło wniosek H. Rothwangla o emeryturę na tej podstawie, że w okresie między 15. a 65. rokiem życia nie był on objęty ubezpieczeniem na podstawie AOW.

32 Zarówno F. Wieland, jak i H. Rothwangl skutecznie zaskarżyli decyzje SVB przed Rechtbank Amsterdam (sądem okręgowym w Amsterdamie, Niderlandy). SVB zaskarżyło jego wyroki do sądu odsyłającego.

33 W postanowieniu odsyłającym Centrale Raad van Beroep (sąd apelacyjny w sprawach z zakresu zabezpieczenia społecznego i służby cywilnej, Niderlandy) zwrócił uwagę na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC) z dnia 4 czerwca 2002 r. w sprawie Wessels-Bergervoet przeciwko Niderlandom (CE:ECHR:2002:1112JUD003446297), w którym Trybunał stwierdził, że decyzja niderlandzkiego organu o nieprzyznaniu zamężnej kobiecie, w oparciu o przepisy AOW, pełnej emerytury, a jedynie emerytury w obniżonej wysokości stanowiła naruszenie art. 14 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC") w związku z art. 1 protokołu nr 1 do EKPC, podpisanego w Rzymie w dniu 20 marca 1952 r.

34 Sąd odsyłający wyjaśnia, że chociaż w sprawach dotyczących uprawnień emerytalnych marynarzy sądy niderlandzkie stosowały tok rozumowania przyjęty przez ETPC w wyroku z dnia 4 czerwca 2002 w sprawie Wessels-Bergervoet przeciwko Niderlandom (CE:ECHR:2002:1112JUD003446297), to w jego ocenie sytuacja F. Wielanda i H. Rothwangla różni się od tamtych spraw, przy czym odmienne traktowanie F. Wielanda i H. Rothwangla przez organy niderlandzkie w sprawach rozpatrywanych w postępowaniach głównych ze względu na obywatelstwo jest uzasadnione w świetle art. 14 EKPC. Sąd odsyłający zastanawia się, czy w rozpatrywanych sprawach zastosowanie mogą mieć rozporządzenie nr 1408/71 w związku z rozporządzeniem nr 859/2003 oraz art. 18 i 45 TFUE.

35 Co się tyczy H. Rothwangla, sąd odsyłający jest zdania, że ze względu na wykonywanie przez niego działalności zawodowej w latach 60. należy go obecnie uważać za pracownika nie tylko w rozumieniu traktatu FUE, lecz także w rozumieniu rozporządzenia nr 1408/71. Uważa ponadto, że okoliczność, iż w okresie od 6 listopada 1962 r. do 23 kwietnia 1963 r., czyli w okresie jego zatrudnienia w HAL, zainteresowany nie miał obywatelstwa państwa członkowskiego, nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu tego rozporządzenia do działalności zawodowej, jaką wykonywał on w tym okresie, gdyż – z uwagi na przystąpienie, w dniu 1 stycznia 1995 r., Republiki Austrii do Unii Europejskiej – H. Rothwangl spełniał ustanowione w tym rozporządzeniu kryterium obywatelstwa.

36 Sąd odsyłający zastanawia się, czy okres, w trakcie którego H. Rothwangl był zatrudniony w HAL jako marynarz, należy traktować jako okres ubezpieczenia w rozumieniu art. 94 ust. 2 rozporządzenia nr 1408/71. Uważa w tym względzie, że należy tu mieć na uwadze art. 18 i 45 TFUE, a także art. 3 rozporządzenia nr 1408/71.

37 Co się tyczy F. Wielanda, sąd odsyłający zastanawia się, czy rozwiązanie kwestii zastosowania rozporządzenia nr 1408/71 winno być takie samo jak w przypadku H. Rothwangla, pamiętając, że swobodą przepływu pracowników nie są objęci obywatele państw trzecich, zaś od dnia 29 sierpnia 1969 r. F. Wieland nie posiada obywatelstwa austriackiego.

38 W tych okolicznościach Centrale Raad van Beroep (sąd apelacyjny w sprawach z zakresu zabezpieczenia społecznego i służby cywilnej) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 3 oraz art. 94 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1408/71 należy interpretować w ten sposób, że byłemu marynarzowi, który wchodził w skład załogi statku morskiego z portem macierzystym w państwie członkowskim, nie posiadał miejsca zamieszkania na lądzie oraz nie posiadał obywatelstwa żadnego państwa członkowskiego – po przystąpieniu państwa, którego obywatelstwo ten marynarz posiadał, do Unii (względnie poprzedniczki prawnej Unii) lub po wejściu w życie względem tego państwa rozporządzenia nr 1408/71 – nie można (częściowo) odmówić emerytury tylko z tego powodu, że rzeczony były marynarz w okresie ubezpieczenia (którego się domaga) nie posiadał obywatelstwa (pierwszego z wymienionych) państwa członkowskiego?

2) Czy art. 18 i 45 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom państwa członkowskiego, zgodnie z którymi marynarz, który wchodził w skład załogi statku morskiego z portem macierzystym w państwie członkowskim, nie posiadał miejsca zamieszkania na lądzie oraz nie posiadał obywatelstwa żadnego państwa członkowskiego, był wyłączony z ubezpieczenia emerytalnego, podczas gdy na podstawie tych przepisów za osobę ubezpieczoną uznaje się marynarza, który posiada obywatelstwo państwa członkowskiego, w którym statek morski ma swój port macierzysty, i ponadto znajduje się w takiej samej sytuacji, gdy w międzyczasie państwo, którego obywatelem jest pierwszy z wymienionych marynarzy – w chwili ustalania emerytury – przystąpiło do (poprzedniczki prawnej) Unii lub w międzyczasie względem tego państwa weszło w życie rozporządzenie nr 1408/71?

3) Czy na pytania pierwsze i drugie należy udzielić takiej samej odpowiedzi w przypadku (byłego) marynarza, który w okresie wykonywania swojej działalności posiadał obywatelstwo państwa, które w późniejszym okresie przystąpiło do (poprzedniczki prawnej) Unii, w chwili tego przystąpienia lub wejścia w życie względem tego państwa rozporządzenia nr 1408/71 i w momencie dochodzenia swojego prawa do emerytury nie posiadał jednak obywatelstwa państwa członkowskiego, w odniesieniu do którego rozporządzenie nr 1408/71 ma jednak zastosowanie na podstawie art. 1 rozporządzenia nr 859/2003?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

39 Należy zauważyć, że w czasie, gdy F. Wieland i H. Rothwangl byli zatrudnieni w HAL, koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich w odniesieniu do pracowników migrujących na szczeblu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej była uregulowana rozporządzeniem Rady nr 3 z dnia 25 września 1958 r. w sprawie zabezpieczenia społecznego pracowników migrujących (Dz.U. 1958, 30, s. 561) [tłumaczenie nieoficjalne]. Rozporządzenie to nie miało jednak zastosowania wobec marynarzy.

40 Sytuacja taka była nie do pogodzenia z ówcześnie obowiązującymi międzynarodowymi unormowaniami dotyczącymi marynarzy, jako że zgodnie z art. 2 Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) nr 71 z dnia 28 czerwca 1946 r. dotyczącej emerytur marynarzy, którą Królestwo Niderlandów ratyfikowało w dniu 27 sierpnia 1957 r. i która weszła w życie w dniu 10 października 1962 r., każde państwo członkowskie MOP było zobowiązane do ustanowienia lub zapewnienia ustanowienia systemów emerytalnych dla marynarzy zgodnie z krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi, przy czym osoby niemające miejsca zamieszkania w danym państwie członkowskim i osoby niebędące jego obywatelami mogły być wyłączone z tych systemów.

41 Z dniem 1 kwietnia 1967 r. rozporządzenie Rady nr 47/67/EWG z dnia 7 marca 1967 r. zmieniające i uzupełniające niektóre przepisy rozporządzeń nr 3 i 4 w sprawie zabezpieczenia społecznego pracowników migrujących (marynarze) (Dz.U. 1967, 44, s. 641) [tłumaczenie nieoficjalne], wprowadziło przepisy szczególne dotyczące marynarzy, które w szczególności regulowały kwestie ustalania prawa właściwego i emerytur. Przepisy te zostały włączone do rozporządzenia nr 1408/71.

42 Wynika stąd, że w okresach, w których F. Wieland i H. Rothwangl byli zatrudnieni w HAL, przynależność marynarzy do systemów zabezpieczenia społecznego podlegała wyłącznie przepisom krajowym.

43 Z kolei w momencie złożenia przez F. Wielanda i H. Rothwangla wniosków o emeryturę zastosowanie miało rozporządzenie nr 1408/71.

44 Zgodnie z motywem pierwszym tego rozporządzenia jego podstawowym celem jest koordynacja krajowych systemów zabezpieczenia społecznego w celu urzeczywistnienia swobodnego przemieszczania się pracowników na terytorium Unii.

45 Chociaż państwa członkowskie zachowują w tym względzie swoje kompetencje w zakresie organizacji warunków przynależności do swoich systemów zabezpieczenia społecznego, w ramach wykonywania tychże kompetencji winny one przestrzegać prawa Unii, a w szczególności przepisów traktatu dotyczących swobodnego przepływu pracowników (wyrok z dnia 17 stycznia 2012 r., Salemink, C-347/10, EU:C:2012:17, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

46 Ma to tę konsekwencję, że z jednej strony wspomniane warunki nie mogą powodować wyłączenia z zakresu stosowania ustawodawstwa krajowego, takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, osób, względem których ustawodawstwo to znajduje zastosowanie zgodnie z rozporządzeniem nr 1408/71, a z drugiej strony systemy obowiązkowego ubezpieczenia muszą być zgodne z przepisami art. 18 i 45 TFUE (wyrok z dnia 17 stycznia 2012 r., Salemink, C-347/10, EU:C:2012:17, pkt 40).

47 Zadane pytania prejudycjalne należy zbadać w świetle powyższych uwag.

W przedmiocie pytania pierwszego

48 Poprzez swoje pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy wykładni art. 94 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1408/71 należy dokonywać w ten sposób, że sprzeciwia się on uregulowaniu państwa członkowskiego, które nie uwzględnia, do celów ustalenia prawa do świadczeń emerytalnych, okresu ubezpieczenia jakoby ukończonego przez pracownika zagranicznego zgodnie z ustawodawstwem tego państwa, w sytuacji gdy, tak jak w sprawie H. Rothwangla rozpatrywanej w postępowaniu głównym, państwo, którego ów pracownik jest obywatelem, przystąpiło do Unii po ukończeniu tego okresu.

49 Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy ustalić, czy, oraz w danym wypadku pod jakimi warunkami, obywatel państwa członkowskiego, który w okresie zatrudnienia ukończonym za granicą przed wejściem w życie rozporządzenia nr 1408/71 nie był obywatelem państwa członkowskiego, w chwili składania wniosku o emeryturę nabywa prawo do uwzględnienia jego okresów ubezpieczenia ukończonych w tym okresie na terytorium innego państwa członkowskiego na potrzeby ustalenia jego uprawnień emerytalnych.

50 W rozpatrywanym przypadku należy zbadać, czy zainteresowany nabył na podstawie art. 94 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1408/71 uprawnienia emerytalne, które należy zsumować z uprawnieniami wcześniej nabytymi w Austrii.

51 W tym względzie, co się tyczy art. 94 ust. 1 tego rozporządzenia, który głosi, że przepis ten nie daje podstawy do nabycia jakichkolwiek praw za okres poprzedzający dzień 1 października 1972 r. lub datę jego stosowania na terytorium zainteresowanego państwa członkowskiego lub części terytorium takiego państwa, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału przepis ten w pełni wkomponowuje się w ramy zasady pewności prawa, która nie dopuszcza możliwości stosowania rozporządzenia z mocą wsteczną, niezależnie od tego, czy owo stosowanie byłoby dla zainteresowanego korzystne czy niekorzystne, chyba że w świetle brzmienia lub celu rozporządzenia istnieją wyraźne podstawy do tego, aby uznać, że rozporządzenie wywołuje skutki nie tylko na przyszłość. Chociaż nowa regulacja wywołuje zatem skutki jedynie na przyszłość, to w myśl generalnie uznanej zasady stosuje się ona również, o ile nie postanowiono w niej inaczej, do przyszłych skutków sytuacji zaistniałych w czasie obowiązywania wcześniejszej regulacji (zob. podobnie wyrok z dnia 18 kwietnia 2002 r., Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, pkt 21, 22 i przytoczone tam orzecznictwo).

52 W tym samym duchu, aby umożliwić stosowanie rozporządzenia nr 1408/71 w odniesieniu do przyszłych skutków stanów faktycznych powstałych pod rządami wcześniejszej regulacji, art. 94 ust. 2 tego rozporządzenia wymaga, aby w kontekście ustalania prawa do świadczeń uwzględniać wszystkie okresy ubezpieczenia, zatrudnienia i zamieszkania ukończone zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego „przed dniem 1 października 1972 r. lub przed datą stosowania tego rozporządzenia na terytorium tego państwa członkowskiego". Z przepisu tego wynika zatem, że państwo członkowskie nie ma prawa odmówić uwzględnienia okresów ubezpieczenia ukończonych na terytorium innego państwa członkowskiego dla celów ustalenia uprawnień emerytalnych wnioskodawcy jedynie z tego powodu, że okresy te zostały ukończone przed wejściem w życie tego rozporządzenia (wyrok z dnia 18 kwietnia 2002 r., Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 5 listopada 2014 r., Somova, C-103/13, EU:C:2014:2334, pkt 52).

53 W tym względzie należy ustalić, czy okres zatrudnienia H. Rothwangla w HAL stanowi okres ubezpieczenia ukończony zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego przed datą stosowania rozporządzenia nr 1408/71 na terytorium tego państwa członkowskiego w rozumieniu jego art. 94 ust. 2.

54 Z uwagi na to, że chwilą, z którą osoba może powoływać się na posiadanie uprawnień emerytalnych na podstawie AOW, opierając się na ukończonych wcześniej okresach ubezpieczenia, jest pierwszy dzień miesiąca, w którym osoba ta ukończyła 65 lat, wniosku H. Rothwangla nie można traktować jako odnoszącego się do uprawnień nabytych w okresie poprzedzającym wejście w życie rozporządzenia nr 1408/71 lub datę jego stosowania na terytorium zainteresowanego państwa członkowskiego w rozumieniu jego art. 94 ust. 1.

55 Powstaje jednak pytanie, czy H. Rothwangl mógł nabyć uprawnienia z tytułu okresów ubezpieczenia oraz w danym wypadku okresów zatrudnienia lub zamieszkania ukończonych zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego przed dniem 1 października 1972 r. lub przed datą stosowania rozporządzenia nr 1408/71 na terytorium tego państwa członkowskiego.

56 Możliwość skutecznego powołania się przez wnioskodawcę na art. 94 ust. 2 rozporządzenia nr 1408/71 wymaga, aby ów wnioskodawca mógł wskazać ukończony okres ubezpieczenia oraz w danym wypadku okresy zatrudnienia lub zamieszkania ukończone zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego przed dniem 1 października 1972 r. lub – jeśli chodzi o państwa członkowskie, które przystąpiły do Unii po tej dacie – przed datą stosowania tego rozporządzenia na terytorium zainteresowanego państwa członkowskiego. W przypadku Republiki Austrii datą tą jest dzień 1 stycznia 1995 r.

57 Co się tyczy kryterium odnoszącego się do istnienia okresów zatrudnienia lub zamieszkania ukończonych zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego, z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, bezsprzecznie wynika, że H. Rothwangl je spełnia.

58 Co się natomiast tyczy kryterium dotyczącego okresu ubezpieczenia ukończonego zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego, należy stwierdzić, z jednej strony, że przepis prawa krajowego rozpatrywany w postępowaniu głównym jest ustawodawstwem w rozumieniu art. 1 lit. j) rozporządzenia nr 1408/71.

59 Z drugiej strony, sformułowanie „okres ubezpieczenia", użyte w art. 94 ust. 2 rozporządzenia nr 1408/71, zostało zdefiniowane w jego art. 1 lit. r) jako oznaczające „okresy składkowe lub okresy zatrudnienia albo prowadzenia działalności na własny rachunek, jak je określa lub uznaje za okresy ubezpieczenia ustawodawstwo, w ramach którego zostały ukończone lub uznane za ukończone, jak również wszelkie okresy zrównane, o ile są uznane przez dane ustawodawstwo za równorzędne z okresami ubezpieczenia" (wyrok z dnia 7 lutego 2002 r., Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, pkt 25).

60 Wspomniane odesłanie do przepisów krajowych jasno wskazuje, że rozporządzenie nr 1408/71, w szczególności dla celów sumowania okresów ubezpieczenia, odnosi się do kryteriów, od których spełnienia ustawodawstwo krajowe uzależnia uznanie określonego okresu za równoważny okresom ubezpieczenia sensu stricto. Jednakże owo uznawanie musi następować przy poszanowaniu przepisów traktatu FUE dotyczących swobodnego przepływu osób (wyrok z dnia 7 lutego 2002, Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).

61 W rozpatrywanym przypadku sąd odsyłający stwierdził, że H. Rothwangl nie był objęty ubezpieczeniem emerytalnym w czasie swojego zatrudnienia w HAL, gdyż zgodnie z uregulowaniem krajowym znajdującym zastosowanie w okolicznościach rozpatrywanych w postępowaniu głównym obywatele państw trzecich wchodzący w skład załogi statku morskiego i zamieszkujący na jego pokładzie są wyłączeni z ubezpieczenia emerytalnego.

62 Ponieważ podstawą owego wyłączenia było w szczególności obywatelstwo H. Rothwangla, należy zbadać, czy może on, z uwagi na zakaz dyskryminacji ze względu na obywatelstwo wskazany w art. 3 rozporządzenia nr 1408/71, domagać się traktowania go w taki sposób, jakby ukończył okres ubezpieczenia w Niderlandach, mimo że w rzeczywistości nie spełnia tego podstawowego kryterium wskazanego w art. 94 ust. 2 tego rozporządzenia.

63 W tym względzie prawdą jest, że Trybunał orzekł, iż w celu zapewnienia skuteczności przepisom przejściowym przewidzianym w art. 94 ust. 1–3 rozporządzenia nr 1408/71 należy uwzględnić okresy ubezpieczenia ukończone przed wejściem w życie tego rozporządzenia (zob. podobnie wyroki: z dnia 7 lutego 2002 r., Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, pkt 52; z dnia 18 kwietnia 2002 r., Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, pkt 23). W sprawach, które zakończyły się wydaniem tamtych wyroków, zainteresowani, którzy ubiegali się o emeryturę austriacką, byli ubezpieczeni na podstawie stosownych uregulowań prawa krajowego. Trybunał orzekł wobec tego, że legalność rozpatrywanych środków krajowych należy oceniać w świetle przepisów prawa Unii mających zastosowanie po akcesji Republiki Austrii do Unii (wyrok z dnia 18 kwietnia 2002 r., Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, pkt 28), z tą konsekwencją, że właściwy organ powinien zastosować zasady dotyczące swobodnego przepływu pracowników oraz przepisy przejściowe z art. 94 ust. 1–3 tego rozporządzenia (zob. podobnie wyroki: z dnia 7 lutego 2002 r., Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, pkt 45, 50; a także z dnia 18 kwietnia 2002 r., Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, pkt 32).

64 Niemniej jednak, jak słusznie wskazała rzecznik generalna w pkt 52 opinii, okoliczność, że H. Rothwangl skorzystał ze swobody przemieszczania się jeszcze przed przystąpieniem Republiki Austrii do Unii, podejmując pracę w HAL, nie wystarczy, aby można było go traktować jak osobę, która ukończyła okres ubezpieczenia emerytalnego w Niderlandach. Otóż w odróżnieniu od sytuacji wnioskodawców w sprawach, które zakończyły się wydaniem wyroków z dnia 7 lutego 2002 r., Kauer (C-28/00, EU:C:2002:82) oraz z dnia 18 kwietnia 2002 r., Duchon (C-290/00, EU:C:2002:234), uregulowanie prawa niderlandzkiego wyłączało H. Rothwangla z ubezpieczenia w okresie jego zatrudnienia w HAL ze względu na to, że był obywatelem państwa trzeciego zamieszkałym na pokładzie statku morskiego, w skład załogi którego wchodził. Tego rodzaju wyłączenie, mimo że oparte na kryterium obywatelstwa, nie było zakazane przez prawo Unii w chwili zaistnienia okoliczności faktycznych rozpatrywanych w postępowaniu głównym, jako że Republika Austrii nie była wówczas jeszcze członkiem Unii.

65 Ponadto materiały, którymi dysponuje Trybunał, nie pozwalają na ustalenie, czy H. Rothwangl był objęty austriackim systemem zabezpieczenia społecznego w okresie zatrudnienia w HAL. Tymczasem tylko w takim wypadku organ austriacki byłby zobowiązany do uwzględnienia tych okresów.

66 Z powyższych względów na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że wykładni art. 94 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1408/71 należy dokonywać w ten sposób, że nie sprzeciwia się on uregulowaniu państwa członkowskiego, które nie uwzględnia, do celów ustalenia prawa do świadczeń emerytalnych, okresu ubezpieczenia jakoby ukończonego przez pracownika zagranicznego zgodnie

z ustawodawstwem tego państwa, w sytuacji gdy, tak jak w sprawie H. Rothwangla rozpatrywanej w postępowaniu głównym, państwo, którego ów pracownik jest obywatelem, przystąpiło do Unii po ukończeniu tego okresu.

W przedmiocie pytania drugiego

67 Poprzez swoje pytanie drugie sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy wykładni art. 18 TFUE, ustanawiającego zasadę zakazu dyskryminacji, oraz art. 45 TFUE, który gwarantuje swobodny przepływ pracowników, należy dokonywać w ten sposób, że sprzeciwiają się one ustawodawstwu państwa członkowskiego, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, zgodnie z którym marynarz, który przez określony czas wchodził w skład załogi statku morskiego z portem macierzystym w tym państwie członkowskim i zamieszkiwał na jego pokładzie, jest wyłączony z ubezpieczenia emerytalnego za ten okres ze względu na to, że w owym okresie nie był obywatelem państwa członkowskiego.

68 Należy w tym względzie przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału akt przystąpienia nowego państwa członkowskiego jest oparty na zasadzie natychmiastowego i pełnego stosowania przepisów prawa Unii do tego państwa, a odstępstwa od tej zasady dopuszczalne są jedynie wtedy, gdy zostały wyraźnie przewidziane w przepisach przejściowych (wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r., Ziółkowski i Szeja, C-424/10 i C-425/10, EU:C:2011:866, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).

69 W tym duchu art. 2 Aktu dotyczącego warunków przystąpienia Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji oraz dostosowań w traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej (Dz.U. 1994, C 241, s. 21; Dz.U. 1995, L 1, s. 1, zwanego dalej „aktem przystąpienia") stanowi, że od momentu przystąpienia do Unii postanowienia traktatów założycielskich wiążą nowe państwa członkowskie i mają do nich zastosowanie w sytuacjach przewidzianych przez te traktaty i odnośny akt przystąpienia.

70 Ponieważ ów akt przystąpienia nie zawiera przepisów przejściowych w odniesieniu do stosowania art. 7 i 48 traktatu WE (następnie art. 12 i 39 WE, a obecnie art. 18 i 45 TFUE), przepisy te należy traktować jako stosowane ze skutkiem natychmiastowym i wiążące Republikę Austrii od dnia akcesji, w tym wypadku od dnia 1 stycznia 1995 r. Płynie z tego wniosek, że od tej daty inne państwa członkowskie muszą traktować obywateli austriackich jak obywateli Unii.

71 Z aktu przystąpienia nie wynika jednak, że dotychczasowe państwa członkowskie miały obowiązek traktować obywateli austriackich w taki sam sposób, w jaki traktowały obywateli pozostałych państw członkowskich przed akcesją Austrii do Unii (zob. analogicznie wyroki: z dnia 26 maja 1993 r., Tsiotras, C-171/91, EU:C:1993:215, pk 12; a także z dnia 15 czerwca 1999 r., Andersson i Wåkerås-Andersson, C-321/97, EU:C:1999:307, pkt 46).

72 H. Rothwangl mógłby zatem domagać się, aby Królestwo Niderlandów traktowało go jak osobę, która była objęta ubezpieczeniem emerytalnym tylko wówczas, jeżeli w okresie zatrudnienia w HAL przysługiwałyby uprawnienia wynikające z przepisów regulujących swobodny przepływ pracowników. Jak bowiem stwierdzono w pkt 70 i 71 niniejszego wyroku, Królestwo Niderlandów nie miało takiego obowiązku.

73 W świetle powyższych względów na pytanie drugie należy odpowiedzieć, że wykładni art. 18 i 45 TFUE należy dokonywać w ten sposób, że nie sprzeciwiają się one ustawodawstwu państwa członkowskiego, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, zgodnie z którym marynarz, który przez określony czas wchodził w skład załogi statku morskiego z portem macierzystym w tym państwie członkowskim i zamieszkiwał na jego pokładzie, jest wyłączony z ubezpieczenia emerytalnego za ten okres ze względu na to, że w owym okresie nie był obywatelem państwa członkowskiego.

W przedmiocie pytania trzeciego

74 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy wykładni art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 859/2003 należy dokonywać w ten sposób, że sprzeciwia się on uregulowaniu państwa członkowskiego, zgodnie z którym okres zatrudnienia ukończony zgodnie z ustawodawstwem tego państwa członkowskiego przez pracownika najemnego, który, jak F. Wieland w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym, nie był w tym okresie obywatelem państwa członkowskiego, ale który w chwili złożenia wniosku o emeryturę objęty jest zakresem stosowania art. 1 tego rozporządzenia, nie jest uwzględniany przez to państwo członkowskie do celów ustalenia uprawnień emerytalnych tego pracownika.

75 W tym względzie należy przypomnieć, że w myśl art. 1 rozporządzenia nr 859/2003 przepisy rozporządzenia nr 1408/71 stosuje się do obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi przepisami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo, jak również do członków ich rodzin i osób pozostałych przy życiu po ich śmierci, pod warunkiem że zamieszkują oni legalnie na terytorium państwa członkowskiego i znajdują się w sytuacji, która pod każdym względem dotyczy więcej niż jednego państwa członkowskiego.

76 W rozpatrywanym przypadku F. Wieland spełnia kryteria wskazane w art. 1 rozporządzenia nr 859/2003 w zakresie, w jakim jest obywatelem Stanów Zjednoczonych zamieszkującym legalnie w Austrii, znajduje się w sytuacji, która dotyczy więcej niż jednego państwa członkowskiego oraz nie jest jeszcze objęty przepisami rozporządzenia nr 1408/71 jedynie ze względu na swoje obywatelstwo. Objęty jest on zatem zakresem stosowania rozporządzenia nr 859/2003.

77 Należy jednak stwierdzić, że art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 859/2003 stanowi odbicie sformułowania art. 94 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1408/71.

78 Wynika stąd, że, mając na względzie odpowiedź udzieloną na pierwsze pytanie sądu odsyłającego, F. Wieland, niezależnie od okoliczności, że zamieszkiwał w Niderlandach w okresie, w którym był zatrudniony w HAL, nie był, z tych samych powodów, jakie odnoszą się do H. Rothwangla, objęty ubezpieczeniem emerytalnym na podstawie uregulowań niderlandzkich.

79 W świetle powyższego na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że wykładni art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 859/2003 należy dokonywać w ten sposób, że nie sprzeciwia się on uregulowaniu państwa członkowskiego, zgodnie z którym okres zatrudnienia ukończony zgodnie z ustawodawstwem tego państwa członkowskiego przez pracownika najemnego, który, jak F. Wieland w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym, nie był w tym okresie obywatelem państwa członkowskiego, ale który w chwili złożenia wniosku o emeryturę jest objęty zakresem stosowania art. 1 tego rozporządzenia, nie jest uwzględniany przez to państwo członkowskie do celów ustalenia uprawnień emerytalnych tego pracownika.

W przedmiocie kosztów

80 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) **Wykładni art. 94 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin**

przemieszczających się we Wspólnocie, w wersji zmienionej i uaktualnionej rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r., ze zmianami wprowadzonymi rozporządzeniem nr 647/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) z dnia 13 kwietnia 2005 r. należy dokonywać w ten sposób, że nie sprzeciwia się on uregulowaniu państwa członkowskiego, które nie uwzględnia, do celów ustalenia prawa do świadczeń emerytalnych, okresu ubezpieczenia jakoby ukończonego przez pracownika zagranicznego zgodnie z ustawodawstwem tego państwa, w sytuacji gdy państwo, którego ów pracownik jest obywatelem, przystąpiło do Unii Europejskiej po ukończeniu tego okresu.

2) **Wykładni art. 18 i 45 TFUE należy dokonywać w ten sposób, że nie sprzeciwiają się one ustawodawstwu państwa członkowskiego, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, zgodnie z którym marynarz, który przez określony czas wchodził w skład załogi statku morskiego z portem macierzystym w tym państwie członkowskim i zamieszkiwał na jego pokładzie, jest wyłączony z ubezpieczenia emerytalnego za ten okres ze względu na to, że w owym okresie nie był obywatelem państwa członkowskiego.**

3) **Wykładni art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 859/2003 z dnia 14 maja 2003 r. rozszerzającego przepisy rozporządzenia nr 1408/71 i rozporządzenia nr 574/72 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi przepisami wyłącznie ze względu na ich obywatelstwo, należy dokonywać w ten sposób, że nie sprzeciwia się on uregulowaniu państwa członkowskiego, zgodnie z którym okres zatrudnienia ukończony zgodnie z ustawodawstwem tego państwa członkowskiego przez pracownika najemnego, który nie był w tym okresie obywatelem państwa członkowskiego, ale który w chwili złożenia wniosku o emeryturę jest objęty zakresem stosowania art. 1 tego rozporządzenia, nie jest uwzględniany przez to państwo członkowskie do celów ustalenia uprawnień emerytalnych tego pracownika.**

Podpisy